

DOI: 10.46340/eppd.2020.7.4.5

**Yuliia Kabrera**

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7357-1491>

International Humanitarian University, Ukraine

## PECULIARITIES OF TRADE USAGES APPLICATION IN INTERNATIONAL COMMERCIAL ARBITRATION DISPUTES

**Юлія Кабрера**

Міжнародний гуманітарний університет, Україна

## ОСОБЛИВОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ ТОРГОВИХ ЗВИЧАЇВ У МІЖНАРОДНИХ КОМЕРЦІЙНИХ АРБИТРАЖНИХ СПОРАХ

This article provides an understanding of the extent of the trade usages application. Trade usages can serve as additional means of resolving the dispute or as substantive law. The point is that the level and the degree of trade usages legal force may be increased or decreased depending on which legal norms were chosen by the parties as applicable law or terms contained in the contract. Analyzing the meaning of trade usages, legal practice of international commercial arbitration tribunals, conventions, juridical acts, national and international documents used in the world trade, opinions of the prominent scholars, the author, has substantiated the juridical borders of the trade usages application in international dispute resolution system and showed their legal nature. To achieve the objectives of the article the author has outlined the peculiarities of the trade usages application legal degree depending on the substantive law chosen by the parties in order to resolve the dispute. As a result of the study of the mentioned issues, the author has concluded that trade usages cannot prevail over the terms of the contract or of the applicable law. They may only serve as the additional source of the interpretation of the contract provisions or as a supplement in case of a gap in the contract or substantive law. They can be applied to the extent that such an application is not inconsistent with the substantive norms of the chosen law. But, at the same time, trade usages will always prevail over provisions of the Vienna Convention, despite the fact that the latter can be used as applicable law. When trade usages are written in the agreement itself, they are becoming binding terms of the contract and moreover, trade usages can be used as applicable substantive law as well.

**Keywords:** trade usages, application, material law, choice of law, peculiarities, commercial arbitration.

Найефективніший спосіб вирішити торговельні суперечки – це підпорядкувати їх міжнародному комерційному арбітражному трибуналу. Спир вирішується за допомогою матеріального права, обраного сторонами, або ж за відсутності вибору сторін застосовуване право буде обирати арбітражний трибунал. Проте, окрім матеріального права, існують додаткові норми для вирішення суті спору – це застосування торгових звичаїв “*trade usages*”. Торгові звичаї – це постійні повторювані практики, які несуть нормативну потужність у силу своєї повсюдності (поширеності) та повторюваності<sup>1</sup>.

Клайв Максиміліан Шміттофф прийняв комплексну класифікацію торгових звичаїв:

1. Нормативні торговельні звичаї *normative trade usages*

a) Статутні торгові звичаї *statutory trade usages*

b) Універсальні торгові звичаї *universal trade usages*

<sup>1</sup> Gelinas, F. (2016). *Trade Usages and Implied Terms in the Age of Arbitration*. <[https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2848956](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2848956)>.

2. Договірні торгові звичаї *contractual trade usages*a) Транснаціональні формулювання торгових звичаїв *transnational formulations trade usages*b) Інші договірні торгові звичаї *other contractual trade usages*3. Фактичні торгові звичаї *factual trade usages*

Перша категорія включає торгові звичаї, що мають силу закону у національній юрисдикції так само, як і сам закон. Друга категорія передбачає включення сторонами торговельних звичаїв до їхнього контракту, тобто регулювання договірних домовленостей між ними через принцип автономії волі. Третя категорія охоплює місцеві звичаї, наприклад, ті, що пов'язані з окремим портом чи ті, що впливають на конкретний товар, наприклад, торгівля зерновими культурами<sup>1</sup>.

Норми, що вказують на застосування торгових звичаїв, містяться у міжнародно-правових актах, *exempli causa*, у ст. 9 Віденської конвенції<sup>2</sup> або національному законодавстві держав. Ст. 834 Цивільного процесуального кодексу Італії містить положення, що суд мусить враховувати умови договору і торговельні звичаї<sup>3</sup>, та арбітражних регламентів. *Putra*, у п. 1 та п. 2 ст. 31 Правил Вирішення Міжнародних Спорів Американської Арбітражної Асоціації вказано, що арбітр застосовує матеріальний закон(ни) або норми права обрані сторонами, а також повинен брати до уваги відповідні торгові звичаї<sup>4</sup>. Більшість міжнародних арбітражних регламентів відтворюють такі самі положення<sup>5</sup>. Це означає, що арбітражний трибунал, хоч і повинен поважати та слідувати вибору сторін, все ж таки, незважаючи на обране право сторонами, повинен брати до уваги торгові звичаї. Питання полягає у тому, в якій мірі торгові звичаї повинні бути використані до суті спору та за яких обставин. Останні обумовлені положеннями договору та змістом матеріального права, котре може мати пряме посилання на торгові звичаї або ні. Градус або об'єм правового застосування торговельних звичаїв, може збільшуватися або зменшуватися в залежності від вище вказаних факторів, котрі ми розглянемо детально кожен окремо.

**Матеріальне право обране сторонами містить норму про застосування торгових звичаїв.**

Справа 217/2000 між російською та канадською компаніями. Договір купівлі-продажу, який вони уклали, був складений англійською та російською мовами, що мали однакову юридичну силу, проте містили суперечливі формулювання. Трибунал відповідно до домовленостей сторін застосував закон Російської Федерації, зокрема, ст. 431 Цивільного кодексу, яка передбачала тлумачення договорів і стверджувала, що, визначаючи спільний намір сторін, Трибунал повинен враховувати буквально значення слів і виразів, що вживаються в тексті, та якщо таким чином було неможливо визначити намір сторін, арбітражний суд повинен застосовувати торговельні звичаї. Посилаючись саме на цю норму російського закону, Трибунал застосував принципи міжнародних комерційних договорів УНІДРУА<sup>6</sup> (Далі – Принципи).

*Alias*, обираючи певне матеріальне право (в даному випадку право Російської Федерації), яке вже містить у собі норми застосування торгових звичаїв, сторони тим самим, опосередковано (не прямо) обирають застосування торгових звичаїв через те, що вони вже є частиною обраного національного права. Але навіть у такому випадку торгові звичаї, а саме, Принципи, були застосовані як додаткове, а не першочергове правове джерело.

Разом з тим не всі правові системи містять положення в законах про обов'язкове застосування чи взяття до уваги торговельних звичаїв. Так, наприклад, ст. 187 "Застосовне право", закону Швейцарії про міжнародне приватне право *PILA* лише вказує, що арбітражний трибунал вирішує спір відповідно до норм права обраних сторонами, а за їх відсутності – за нормами права, з якими справа

<sup>1</sup> Schmitthoff, C.M. (1988). *Clive M. Schmitthoff's Select Essays on International Trade Law* <<https://books.google.co.il/books?id=ieD5nT0ndHcC&pg=PA455&lpg=PA455&dq=Clive+M.+Schmitthoff,+Internati+onal+Trade+Usages+1987&source=bl&ots=k4kzjUQXR-&sig=ACfU3U1QZEzVJTslVHKUrDxibUqyUeFcr&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewj1pbGUzuvlAhUCy6QKHc9KDo8Q6AEwBHoECAGQAQ#v=onepage&q=Clive%20M.%20Schmitthoff%20C%20International%20Trade%20Usages%201987&f=false>>.

<sup>2</sup> Bout, P.X. *Trade Usages: Article 9 of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. <<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bout.html>>.

<sup>3</sup> Italian Code of Civil Procedure. <<https://www.jus.uio.no/lm/italy.arbitration/834.html>>.

<sup>4</sup> Rules of international dispute resolution procedure. <[https://www.adr.org/sites/default/files/ICDR\\_Rules.pdf](https://www.adr.org/sites/default/files/ICDR_Rules.pdf)>.

<sup>5</sup> *Arbitration rules of Switzerland*. <[www.swissarbitration.org/files/837/Swiss%20Rules%202019/Web%20versions%202019/Arbitration%20Web%202019/Arbitration/SwissRules2012\\_English\\_2019.pdf](http://www.swissarbitration.org/files/837/Swiss%20Rules%202019/Web%20versions%202019/Arbitration%20Web%202019/Arbitration/SwissRules2012_English_2019.pdf)>.

<sup>6</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/856#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/856#SALES_CONTRACT)>.

має найтісніший зв'язок<sup>1</sup> і жодної згадки про торгові звичаї. Як торгові звичаї будуть застосовуватися у такому випадку? І чи будуть взагалі?

**Матеріальне право не містить норми застосування торгових звичаїв.**

Справа № 7365 стосувалася двох контрактів на продаж та встановлення складної військової техніки, які були укладені 1977 року між корпорацією *Cubic* США та повітряним флотом Ірану. Іран вимагав відшкодування виплат раніше здійснених корпорації, тоді як *Cubic*, заперечуючи, що саме Іран не сплатив решту ціни, порушив свої договірні зобов'язання, подав зустрічний позов про відшкодування збитків. Контракти містили положення про вибір права Ірану до суті спору, проте сторони погодилися про застосування загальних принципів міжнародного права та торгових звичаїв на додатковій субсидіарній основі. Арбітражний суд вказав, що, виходячи з п. 5 ст. 13 Правил Міжнародної Торгової Палати, Трибунал, у міру необхідності, враховує такі принципи і звичаї. Щодо змісту таких правил Трибунал керуватиметься Принципами 1994 року. Таким чином, арбітражний Трибунал дослідив застосування поєднання низки положень Принципів разом з іранським правом та виявив, що внаслідок хаотичних подій, котрі передували ісламській революції та відбулися після неї у лютому 1979 року, кожна сторона мала право в односторонньому порядку вимагати розірвання договорів або адаптації їхніх умов. І, посилаючись на ст 6.2.3 (4) Принципів, вказав наступне: “з обов'язку добросовісності та справедливості, що передбачається у кожному контракті впливає, що у випадку, коли обставини договору зазнають фундаментальних змін непередбачуваним чином, сторонам забороняється посилатися на обов'язковий ефект контракту. У такій обмежувальній та вузькій формі ця концепція *clausula rebus sic stantibus* була включена до такої кількості правових систем, що її широко розглядають як загальний принцип права. І, як такий, він був би застосований в арбітражному суді навіть якби він не був би частиною іранського законодавства”. Крім того, для обґрунтування застосування застереження про розірвання контракту в односторонньому порядку за аналогією, через зміну обставин, Трибунал постановив, що очевидний та найважливіший ефект від розірвання договору, будь то для зручності однієї сторони, чи з інших причин, полягає в тому, що будь-яка сторона може вимагати відшкодування за те, що вона вже надала, за умови, що вона одночасно здійснює реституцію всього, що вона отримала цитуючи дослівно ст. 7.3.6 Принципів.

Стосовно дати нарахування відсотків, то Арбітражний Суд визнав, що існує тенденція у міжнародному комерційному праві присуджувати відсотки з моменту настання терміну платежу до моменту сплати, незалежно від того, чи звільняється сторона від відповідальності за несплату. Проте, якщо існує загально визнаний принцип міжнародного права в цьому відношенні, то Трибунал був би уповноважений застосовувати його лише як доповнювальне та додаткове правило, а не як правило в явному протиріччі однозначного положення Іранського закону обраного сторонами<sup>2</sup>. Це означає, що норма нарахування відсотків згідно з ст. 7.3.6 Принципів прямо суперечила іранському праву, обраного сторонами до суті спору, а тому не могла бути застосованою.

*Ergo*, вище вказана справа чітко демонструє превалюючий характер матеріального права над торговими звичаями, котрі не можуть конкурувати з застосовуваним правом до суті спору. Крім того, сторони самі визначили застосування торгових звичаїв на субсидіарній основі. *Nunc*, виникає наступне запитання. Чи змінилася б ситуація якщо матеріальне право не містить норми про застосування торгових звичаїв, а регламент арбітражу містить положення про взяття до уваги торговельних звичаїв (адже, як зазначалося вище, більшість арбітражних регламентів містить таку вказівку)?

Відповідь знаходимо у рішенні по Справі № 11256, де договір між виробником вантажних автомобілів та іншим бізнесом регулювався правом Мексики. Тим не менш, відповідач, коли виник спір, вимагав застосування Принципів разом з іншими правовими інструментами у відповідності з п. 2 ст. 17 Регламенту арбітражу. Позивач заперечував їх використання, мотивуючи це тим, що: “немає жодних доказів того, що Віденська конвенція, Міжамериканська конвенція чи Принципи є термінами, що використовуються або загалом розуміються у галузі автоскладальної промисловості вантажних автомобілів”<sup>3</sup>. Приймаючи заперечення позивача,

<sup>1</sup> Federal Statute on Private International law. <[https://www.swissarbitration.org/files/34/Swiss%20International%20Arbitration%20Law/IPRG\\_english.pdf](https://www.swissarbitration.org/files/34/Swiss%20International%20Arbitration%20Law/IPRG_english.pdf)>.

<sup>2</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/653>>.

<sup>3</sup> Arbitration award. *UNILEX* <<http://www.unilex.info/principles/case/1423>>.

Трибунал наголосив, що “Принципи можуть бути використані для тлумачення національного закону обраного сторонами та для вирішення несподіваних труднощів у застосуванні такого (обраного) закону до міжнародного договору”<sup>1</sup>.

Незважаючи на положення в арбітражних правилах про застосування торговельних звичаїв, Принципи не були застосовані судом взагалі, адже ні матеріальне право, ні контракт, не потребували жодних допоміжних засобів для сприяння вирішення спору. Більше того, навіть якщо в регламенті арбітражу чітко сказано, що Трибунал повинен брати до уваги торгові звичаї, це ще не означає беззаперечного їх застосування, а лише надання Трибуналу можливості самостійно аналізувати та приймати рішення стосовно застосування чи не застосування торгових звичаїв окремо по кожній справі.

Тобто відповідач намагався застосувати Принципи як ще одне матеріальне право, посилаючись при цьому на арбітражний регламент. В той час, коли мета торговельних звичаїв – це, по суті, прихід на допомогу матеріальному праву у вигляді додаткових джерел права або тлумачення норм закону чи контракту через вказівку на таке застосування торгових звичаїв у арбітражному регламенті. Так, як це було у Справі № 10021, яка регулювалася законодавством Литви. Угода акціонерів прямо не передбачала способів розірвання контракту лише однією стороною, а статті цивільного кодексу Литовської Республіки містили лише загальні твердження щодо припинення договірних зобов’язань і не пропонували жодного рішення такого питання. Тому арбітражний суд базував своє рішення не лише на положеннях цивільного кодексу Литовської Республіки, але й відповідно до ст. 17 арбітражного регламенту щодо відповідних торгових звичаїв та в цьому контексті прямо посилався на п. 8 ст. 5 Принципів як на “кодіфіковані торгові звичаї” (*codified trade usages*), хоча, декламуючи при цьому, що таке посилання має скоріше переконливий ніж обов’язковий характер<sup>2</sup>. Тобто, торгові звичаї, знову ж таки, були використані у випадку, коли матеріальне право не змогло відповісти на всі правові виклики судової справи, але у даній справі, Трибунал вже зробив посилання на свій регламент.

Зовсім інша ситуація коли торгові звичаї включені у сам контракт, приміром, коли сторони вписують у договір інкотерміни. У такому випадку, Арбітражний трибунал застосовує їх як будь-яке інше положення договору, а тому, вже не може більше просто брати їх до уваги<sup>3</sup>.

#### **Торгові звичаї включені у контракт**

Справа № 8502, де в’єтнамський продавець та голландський покупець уклали контракт на поставку рису. Договір не містив положення про вибір закону, але передбачав застосування Інкотермс 1990 (стосовно ціни) та уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів (*UCP 500*) щодо форс-мажорних обставин. На думку арбітражного суду, посилання на Інкотермс та *UCP 500* вказувало про намір сторін, що їхній договір має регулюватися торговими звичаями та загальноновизнаними Принципами міжнародної торгівлі. Тому трибунал вирішив стосовно питань, котрі не врегульовані ні Інкотермс, ні *UCP 500* застосовувати Віденську конвенцію 1980 та Принципи як докази “визнаних практик” відповідно до міжнародного торговельного права<sup>4</sup>. Тобто Інкотермс, Уніфіковані правила і звичаї для документарних акредитивів (*ICC Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP 500)*), а також, наприклад, Уніфіковані правила для гарантій за вимогою (*ICC Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG)*), включені в угоду, стануть суто договірними положеннями контракту і, тому, суд зобов’язаний їх застосовувати.

*Eo ipso*, Арбітражний Суд не тільки застосовував торгові звичаї як положення договору, а й, виходячи з положень у контракті щодо Інкотермс, зробив висновок, що сторони мали на увазі застосування торговельних звичаїв у якості регулюючого застосовуваного права. Це у свою чергу означає, що торгові звичаї можуть бути обрані арбітрами або сторонами також як матеріальне право до суті спору.

<sup>1</sup> UNIDROIT Principles. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/1423>>.

<sup>2</sup> Arbitration award. *UNILEX* <<http://www.unilex.info/principles/case/832>>.

<sup>3</sup> Dr. Arroyo, M. (2018). *Arbitration in Switzerland: The Practitioner’s Guide*.

<<https://books.google.co.il/books?id=u02WDwAAQBAJ&pg=PT835&lpg=PT835&dq=berger+kellerhals+trade+usages&source=bl&ots=vkMt5IzvBU&sig=ACfU3U33HvXIdR3FctHOC4HZ9eeP6gFi9Q&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewj5kIrFzfDIAhVBCewKHbCQASwQ6AEwAHoECAgQAQ#v=onepage&q=berger%20kellerhals%20trade%20usages&f=false>>.

<sup>4</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/655#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/655#SALES_CONTRACT)>.

### Застосування торгових звичаїв як матеріального права до суті спору

Для подальшого обговорення *necessario notare* певні уточнення щодо взаємозв'язку Принципів та торговельних звичаїв. Так у справі № 9029, Трибунал висловив думку про наступне: “звернення до Принципів не є повністю і просто таким самим зверненням до фактично існуючих міжнародних комерційних звичаїв. У контексті ст. 834 ЦПК Італії міжнародні комерційні звичаї мають суто інтерпретаційну та інтегративну цінність та могли б заповнити прогалини у національних нормативно-правових актах”<sup>1</sup>.

Як зазначає Хуан Фернандес-Арместо: “всі правила, що містяться в Принципах, самі по собі відповідають традиційним тестам для прийняття звичаїв як джерела права (*repetitio ma opinio juris*)”. Очевидно, що деякі збіги існують, так як конкретні положення Принципів можуть співпадати зі звичаями у певній торгівлі. Наприклад, принцип “добросовісності” є гарним зразком такого збігу. Але Принципи та торговельні звичаї мають цілком різну природу<sup>2</sup>.

Тому, стає очевидно, що Принципи *sine dubio* – це кодифіковані торговельні звичаї, що мають необов'язкове правове навантаження та доповнювальний, допоміжний характер у випадку прогалин у матеріальному праві. Поняття “*trade usages*” значно ширше ніж Принципи. Коли закон, чи регламент арбітражу вказує на врахування торгових звичаїв, то Принципи можуть бути застосовані так само як і будь які інші торгові звичаї. Проте, коли мова йде про застосування Принципів, у такому випадку, будуть застосовані положення лише Принципів. Разом з тим, останні, містять дуже об'ємну та загально прийнятну норму, котра вже стала міжнародним правовим звичаєм та є обов'язковою для сторін — це принцип “добросовісності” “*good faith*” або “*good faith and fair dealing*” добросовісність та справедливість. Він закріплений в багатьох національних системах права<sup>3</sup> і на міжнародному рівні. *Ad exemplum*, у 1962 році Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй прийняла резолюцію 1803, що стосується “Постійного суверенітету над природними ресурсами”, котра передбачала, що “договір про іноземні інвестиції, вільно укладений державами чи між ними повинен виконуватися добросовісно”<sup>4</sup>. П. 1 ст. 1:102 Принципів Європейського Договірному Права: “кожна сторона повинна діяти у відповідності з добросовісністю та чесністю”, також принцип “добросовісності” закріплений у п. 1 ст. 7 Віденської конвенції і, звичайно, як зазначалося вище, у ст. 1.7 принципів УНІДРУА.

Коли мова йде про торгові звичаї в міжнародному комерційному арбітражі, як правило, найчастіше вживаються Принципи, Інкотермс та принцип добросовісності. Останній, також потребує особливої уваги, через своє загальне визнання та широке застосування.

#### а) Застосування принципу добросовісності як матеріального права до суті спору

Принцип добросовісності може бути застосований як прямим методом так і непрямим. Прямий метод означає, що сторони можуть обрати сам принцип добросовісності як такий, що регулює їхній контракт, а отже, торговий звичай добросовісності може бути застосований як матеріальне право. Приміром, так як у справі *Sapphire International Petroleum Ltd. v National Iranian Oil Company*. Договір не передбачав застосовуваного закону, а лише положення, що сторони зобов'язувалися виконувати його умови відповідно до принципів “добросовісності та доброї волі”. Арбітр дійшов висновку, що перед ним договір, котрий має квазі-міжнародний характер і не підпадає під дію закону жодної країни чи якоїсь конкретної правової системи. Виявивши, що національна іранська нафтова компанія у цьому випадку навмисно відмовилася виконувати деякі свої зобов'язання і ця відмова була порушенням договору, арбітр встановив, що договірні зобов'язання повинні дотримуватися і це основний закон, який постійно проголошується міжнародними судами. Правило *pacta sunt servanda* є основою кожних договірних відносин<sup>5</sup>.

<sup>1</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/660>>.

<sup>2</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/1423>>.

<sup>3</sup> Mackaay, E. (2012) Good faith in civil law systems. A legal economic analysis.

<[https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci\\_arttext&pid=S0718-80722012000100004](https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-80722012000100004)>.

<sup>4</sup> Resolution on Permanent sovereignty over natural resources.

<[https://www.un.org/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/1803\(XVII\)&Lang=E](https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1803(XVII)&Lang=E)>.

<sup>5</sup> Kantor, M., Nolan, M.D., Sauvant, K.P. (2011). *Reports of Overseas Private Investment Corporation Determinations*.

<[https://books.google.co.il/books?id=MGCxll53tFkC&pg=PA760&lpg=PA760&dq=Sapphire+International+Petroleum+Ltd.+v.+National+Iranian+Oil+Company,+35+Int'l.+Law+Rep'ts.+136+\(1967\)&source=bl&ots=B6\\_fDPpRPY&sig=ACfU3U1CA4GP2X8nUKUWo439o1OHpl5PNQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewi25Kih4YXmAhUBwAIHHV RKD3sQ6AEwA3oECAoQAQ#v=onepage&q=Sapphire%20International%20Petroleum%20Ltd.%20V.%20National%20Iranian%20Oil%20Company%2C%2035%20Int'l.%20Law%20Rep'ts.%20136%20\(1967\)&f=false](https://books.google.co.il/books?id=MGCxll53tFkC&pg=PA760&lpg=PA760&dq=Sapphire+International+Petroleum+Ltd.+v.+National+Iranian+Oil+Company,+35+Int'l.+Law+Rep'ts.+136+(1967)&source=bl&ots=B6_fDPpRPY&sig=ACfU3U1CA4GP2X8nUKUWo439o1OHpl5PNQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewi25Kih4YXmAhUBwAIHHV RKD3sQ6AEwA3oECAoQAQ#v=onepage&q=Sapphire%20International%20Petroleum%20Ltd.%20V.%20National%20Iranian%20Oil%20Company%2C%2035%20Int'l.%20Law%20Rep'ts.%20136%20(1967)&f=false)>.

Тобто, принцип добросовісності може бути застосований прямим методом, користуючись правом автономії волі, сторони чітко вказали у контракті своє бажання застосовувати даний принцип як матеріальне право для вирішення їхнього спору.

Принцип добросовісності, також, може бути використаний не прямим методом. А саме, наприклад, через обрання іншого матеріального права до суті спору, яке його містить, наприклад, обираючи Принципи. У справі № 14633, в якій, сторони обрали декілька, включаючи торгові звичаї, правових норм. Одна сторона, схилилася до положень Віденської конвенції, а інша, на торгові звичаї – принципи УНІДРУА. Обидва документи містили принцип добросовісності. Суперечка виникла внаслідок одностороннього розірвання договору купівлі-продажу в котрому сторони вказали наступне положення про вибір закону: “Будь-яке правове питання, що стосується цього договору та кожне положення, включене в цей контракт, або подальші договори, що впливатимуть з цього договору, регулюватимуться Віденською конвенцією 1980 року. В тій мірі, в якій вони не охоплюватимуться даною конвенцією будуть застосовані принципи УНІДРУА 1994 і якщо вони (будь-які правові питання) не охоплюватимуться попереднім набором правил чи умовами договору, то будуть застосовані міжнародні загально прийняти торгові практики та нарешті, в самому останньому випадку — законодавство країни де продавець має головне місце своєї діяльності”. Контракт вимагав щоб оплата була здійснена через безвідкличний акредитив, банком першого класу, прийнятним для продавця та, що покриває 100% вартості рахунку-фактури. Продавець подав залізничну накладну, яка відрізнялася від необхідної за умовами акредитива. Продавець визнав цю різницю лише технічною невідповідністю і закликав покупця надіслати повідомлення банку про те, що дану невідповідність слід вважати відмовою, або ж погодитися на поправку в акредитиві, що мав би ефект підтвердження відповідності залізничної накладної. Однак, покупець не намагався відмовитися від розбіжностей або змінити акредитив. Тому, продавець розірвав контракт та почав арбітражне провадження, стверджуючи, що покупець порушив договір відповідно до ст. 1.7 принципів УНІДРУА, яка вимагає від сторін добросовісно здійснювати операції та дотримуватися стандартів справедливих стосунків. А також, статті 5.1.3 та 5.1.4 УНІДРУА, що покладають на кожну сторону обов’язок співпрацювати зі своїм контрагентом за контрактом та докладати максимум зусиль для роботи над “спільним проектом” сторін представленим контрактом. А тому, на думку продавця, в силу таких положень, покупець зобов’язаний був бути ініціативним та співпрацювати щодо внесення змін до акредитиву. Зі свого боку, покупець стверджував, що він виконав свої договірні зобов’язання, організувавши відкриття акредитиву на умовах, передбаченим договором, адже ст. 54 Віденської конвенції не обов’язково вимагає від покупця успіху в його зусиллях щодо дотримання всіх договірних формальностей. Вирішуючи справу на користь продавця, єдиний арбітр знайшов дві причини, що зобов’язують покупця внести зміни до акредитива. По-перше, у договорі вказувалося, що акредитив має бути повністю прийнятним для продавця. По-друге, навіть якби мова договору була б менш чіткою, покупець повинен був виконати прохання продавця в силу принципу добросовісності та чесності, так як закріплено у ст. 1.7 принципів УНІДРУА. Тому арбітр дійшов висновку, що відмова покупця вносити зміни в акредитив є порушенням як умов договору так і порушенням обов’язку добросовісності, що дозволило Продавцю розірвати договір купівлі-продажу<sup>1</sup>. Субстратом принципу добросовісності є співпраця. І саме вона є показником фактури добросовісності.

Добросовісність — це усталений загальний принцип права, що втілює ідею справедливості у правовідносинах<sup>2</sup>. *Nunc*, виникає наступне запитання, чи може принцип добросовісності конкурувати з матеріальним правом до суті спору, наприклад, національними законами ?.

У справі *TOPCO/Libia Award*, арбітражний суддя зазначив наступне: “Слід зробити висновок, що суверенна держава, яка націоналізує, не може нехтувати зобов’язаннями взятими договірною державою: прийняти рішення про інше, насправді, визнає, що всі договірні зобов’язання, узяті на себе державою, були взяті з її боку на умові всюдозволеності, а отже, це означає відсутність будь-якої юридичної сили та будь який зобов’язуючий наслідок. Таке рішення серйозно нашкодить авторитету держав, оскільки означатиме, що підписані ними договори, не зобов’язують їх; це внесе у такі

<sup>1</sup> Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/2114#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/2114#SALES_CONTRACT)>.

<sup>2</sup> Goldmann, M. (2016). Putting your Faith in Good Faith: A Principled Strategy for Smoother Sovereign Debt Workouts. <<https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/campuspress.yale.edu/dist/8/1581/files/2016/10/H-Goldmann-Special-Edition-1zxbg5i.pdf>>.

контракти суттєвий дисбаланс, адже, у таких контрактах, лише одна сторона буде зобов'язаною. У законі такий результат суперечив би найбільш фундаментальному принципу добросовісності і з цієї причини не може бути прийнятний”<sup>1</sup>.

Дана справа демонструє, що сторони мусять діяти відповідно до принципу добросовісності незалежно від того, чи конституційований такий принцип внутрішнім національним законодавством держави, чи ні. Та навіть, більше того, принцип добросовісності превалюватиме над будь якими правовими нормами обраними як матеріальне право.

Навіть, у випадку коли сторони обирають будь-яку норму права чи закон, такі сторони все одно автоматично підпорядковують свій договір і свої бізнес відносини принципу добросовісності. Це відбувається тому, що в його основі заложена думка, що сторони не можуть діяти на шкоду іншій стороні, не несучи при цьому відповідальності в арбітражному процесі. Сторони, також, повинні діяти з належною добросовісністю при виконанні своїх зобов'язань. Арбітри міжнародної торгової палати розглядають обов'язок добросовісності як частину загальних принципів міжнародних торгових звичаїв та застосовують його як норму закону у всіх провадженнях<sup>2</sup>.

#### **б) Обрання Принципів як матеріального права до суті спору**

Сторони можуть обрати Принципи, як матеріальне право. Справа, що розглядалася 2006 року у Мексиканському Арбітражному центрі. Контракт укладений між позивачем та відповідачем 2004 року містив арбітражне застереження, в якому сторони прямо посилалися на Принципи, як на закон, що регулює суть будь яких можливих спорів. Арбітражний трибунал, передусім, підтвердив обґрунтованість вибору сторін щодо Принципів, як закону застосовного до суті їх спору виходячи з того, що відповідно до ст. 1445 Мексиканського комерційного кодексу арбітражний суд вирішує спір відповідно до “норм права”, обраних сторонами, а також з огляду на той факт, що Принципи застосовуються у великій кількості у міжнародних арбітражних провадженнях<sup>3</sup>.

*Necessario notare*, може виникнути думка, що не можливо застосувати Принципи, в якості матеріального права до суті спору, якщо внутрішнє право держави не містить положення про обрання сторонами сторонами саме “норм права”, проте, *puto*, такий погляд дещо перебільшений, адже, по-перше, багато правових систем кодифікували положення про обрання сторонами саме “норми права”, що є віддзеркаленням світової арбітражної практики. Та, по-друге, згідно зі статистикою секретаріату УНІДРУА 27,3 % осіб зазначають, що вони обрали дані принципи, як закон, що регулює договір: половина з них прямо відсилаючи до Принципів у договорі (більше третини вказали, що вони застосували їх більше одного разу) та інша половина використала вирази “загальні принципи права”, “*lex mercatoria*”, чи щось подібне, маючи на увазі застосування Принципів (де майже третина вказала, що вони застосували їх більше одного разу)<sup>4</sup>. *Ergo*, не існує якоїсь особливої прив'язки Принципів саме до терміну “норми права”.

#### **Матеріальне право обране сторонами це – Віденська конвенція**

Ми вже вказували, що торгові звичаї мають допоміжний характер і не можуть превалювати над нормами матеріального права. Чи буде діяти таке саме правило, якщо матеріальне право до суті спору – це Віденська Конвенція 1980 ?

П 1. ст. 9. Віденської конвенції 1980 містить наступне правило: “Сторони пов'язані будь-яким звичаєм, щодо якого вони домовилися та будь-якою практикою, яку вони встановили між собою”. А тому, виникає логічне запитання, якщо контракт сторін регулюється Віденською конвенцією, то чії положення будуть домінуючими при вирішенні спору в суді: конвенції чи торгових звичаїв ?

<sup>1</sup> Kantor, M., Nolan, M.D., Sauvant, K.P. (2011) *Reports of Overseas Private Investment Corporation Determinations* <[https://books.google.co.il/books?id=MGcXll53tFkC&pg=PA758&lpg=PA758&dq=In+law,+such+an+outcome+would+go+directly+against+the+most+elementary+principle+of+good+faith+and+for+this+reason+it+cannot+be+accepted.%22+TOPCO/Libya+Award&source=bl&ots=B6\\_fELpOQT&sig=ACfU3U0wkZOfpidebuO0zG4fmuyJ1NSrhA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjQuIbXv4fmAhWF6qQKHbi5CiYQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=In%20law%20such%20an%20outcome%20would%20go%20directly%20against%20the%20most%20elementary%20principle%20of%20good%20faith%20and%20for%20this%20reason%20it%20cannot%20be%20accepted.%22%20TOPCO%20Libya%20Award&f=false](https://books.google.co.il/books?id=MGcXll53tFkC&pg=PA758&lpg=PA758&dq=In+law,+such+an+outcome+would+go+directly+against+the+most+elementary+principle+of+good+faith+and+for+this+reason+it+cannot+be+accepted.%22+TOPCO/Libya+Award&source=bl&ots=B6_fELpOQT&sig=ACfU3U0wkZOfpidebuO0zG4fmuyJ1NSrhA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjQuIbXv4fmAhWF6qQKHbi5CiYQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=In%20law%20such%20an%20outcome%20would%20go%20directly%20against%20the%20most%20elementary%20principle%20of%20good%20faith%20and%20for%20this%20reason%20it%20cannot%20be%20accepted.%22%20TOPCO%20Libya%20Award&f=false)>.

<sup>2</sup> Carbonneau, T.E. (1985). *Rendering Arbitral Awards with Reasons: The Elaboration of Common Law of International Transactions Penn State Law*. <<https://pdfs.semanticscholar.org/d712/8c8831037e578ff7b965683028505cd94b6.pdf>>.

<sup>3</sup> Arbitration Award. UNILEX. <<http://www.unilex.info/principles/case/1149>>.

<sup>4</sup> Bonel, M. J. The UNIDROIT Principles in Practice – The Experience of the First Two Years. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/pr-exper.html>>.

Справа № 425 між продавцем з Німеччини та покупцем з Австрії, де договір регулювався Віденською конвенцією, хоча продавець стверджував, що “*Tegernseer Gebräuche*” (регіональні торгові звичаї) повинні застосовуватися до договору купівлі-продажу та вимагав повернення коштів за поставлений товар і проценти за несплату. В свою чергу, покупець посилався на невідповідність товару. Тому постало питання, у який строк покупець повинен був надіслати продавцю повідомлення про невідповідність товару? Це період часу, що був вказаний у Віденській конвенції чи строк, визначений торговими звичаями? Часовий термін у ст. 39 Віденської конвенції надавав покупцеві право повідомити продавця про характер невідповідності товару у “розумні строки”, після того, як така невідповідність була виявлена, але не пізніше ніж два роки з фактичної дати передачі товару. Номенклатура “розумні строки” не несе чіткого смислового навантаження. А це, в свою чергу, може означати, що покупець фактично має цілих два роки для повідомлення про характер невідповідності. В той же час, відповідно до торгових звичаїв “*Tegernseer Gebräuche*” покупець мав лише 14 днів для письмового повідомлення про характер невідповідності товару. Тому перед Судом постало питання, яку норму потрібно застосовувати: Віденської конвенції чи торгових звичаїв “*Tegernseer Gebräuche*”<sup>1</sup>.

Відповідно до п. 2 ст. 9 Віденської конвенції сторони міжнародного договору купівлі-продажу можуть бути зв’язаними торговим звичаєм навіть за відсутності стверджувальної згоди на те. За умови, що сторони знали або повинні були знати про такий торговий звичай. І, звичай — це те, що є “широко відоме і регулярно дотримується сторонами договорів такого типу у конкретній галузі торгівлі”<sup>2</sup>. А тому, Суд першої інстанції підтримав позицію продавця (яка не оспорювалася покупцем) визнавши, що “*Tegernseer Gebräuche*” є комерційними звичаями, що застосовуються у договорах купівлі-продажу деревини підпадають під п. 2 ст. 9 Віденської конвенції. Адже, вони були широко відомими та регулярно використовувалися у договорах торгівлі деревиною між німецькою та австрійською сторонами.

Верховний Суд підтвердив висновки Суду першої інстанції, зазначивши, що оскільки позивач, приймаючи замовлення, прямо заявив про застосування “*Tegernseer Gebräuche*” і раніше доставляв деревину відповідачу, то відповідач повинен був знати про такі звичаї. “*Tegernseer Gebräuche*” як визнані звичаї мають пріоритет перед іншими положеннями Віденської конвенції та зобов’язують покупця прийняти доставку і надати письмове повідомлення продавцю, у разі незадовільності якістю товару. При цьому, чітко вказуючи на невідповідність поставленої деревини та у строк 14 днів після того, як він (покупець) був чи міг би бути спроможним оглянути товар.

У свою чергу, повідомлення покупця до продавця лише невиразно посилалося на невідповідність узгодженим стандартам, не було достатньо зрозумілим та конкретним, щоб стати актуальним. Тому, вважається, що доставлений товар повинен був бути прийнятим.

Отже, сторони можуть мовчазно застосовувати торговельні звичаї, і тоді існування таких торговельних звичаїв потрібно доводити у суді. Відповідно до ст. 4 (а) Віденської Конвенції вона не регулює дійсність торгових звичаїв. Питання про дійсність має оцінюватися відповідно до національного законодавства. Віденська конвенція не визначає законність торгових звичаїв, а лише констатує факт їхнього застосування. Правова сила торгових звичаїв виходить за межі цієї конвенції. Як наслідок, юридична чинність таких звичаїв регулюється застосуванням внутрішнім правом, і якщо звичай є дійсним, то він переважає над положеннями конвенції, хоча вона є матеріальним правом до суті спору.

Торгові звичаї широко застосовуються для вирішення спорів у міжнародних комерційних арбітражних судах. Найчастіше для вирішення такого виду суперечок використовуються Принципи, Інкотерміни та принцип “добросовісності”. Торгові звичаї обираються арбітрами або сторонами як матеріальне право до суті спору або ж як додаткове джерело права. Разом з тим використання торгових звичаїв має свої особливості, а саме: об’єм правового застосування торгових звичаїв буде прямо пропорційно залежати від умов договору та права обраного сторонами.

Норми матеріального права, обраного сторонами, будуть завжди переважати над торговельними звичаями. Якщо торгові звичаї є частиною такого матеріального права (обраного сторонами до суті спору), то вони можуть застосовуватися як додатковий правовий ресурс з посиланням на таке

<sup>1</sup> Cisg Case Presentation. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://www.cisg.law.pace.edu/cases/000321a3.html>>.

<sup>2</sup> 2012 UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods. Digest of Article 9 case law. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/digest-2012-09.html>>.



застосовуване право. У ситуації, якщо право до суті спору не містить повністю всіх норм для вирішення суперечки так само, як і положень про використання торгових звичаїв, то арбітражний трибунал, посилаючись на свій регламент, як правило, застосовує Принципи як кодифіковані торговельні звичаї у випадку прогалин у матеріальному праві або для необхідності тлумачення договорів, проте лише у тій мірі, в якій Принципи не суперечать застосовуваному праву та договору. Хоча, якщо торгові звичаї чітко зазначені у контракті, вони стають його договірними умовами і арбітражний суддя вже не може просто брати їх до уваги.

Превалюючий характер матеріального права також відступає на другий план, коли мова заходить про Віденську конвенцію, котра не з'ясовує правову законність торгових звичаїв, а лише зауважує наявність можливості їх застосування. І тому юридична сила торговельних звичаїв переважатиме над її положеннями. Більше того, принцип добросовісності, що є частиною принципів міжнародних торгових звичаїв і застосовується як норма закону в усіх провадженнях, є домінуючим над будь-якими нормами права.

## References:

1. 2012 UNCITRAL Digest of case law on the United Nations Convention on the International Sale of Goods. Digest of Article 9 case law. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://cisgw3.law.pace.edu/cisg/text/digest-2012-09.html>>. [in English].
2. Arbitration award. *UNILEX* <<http://www.unilex.info/principles/case/1423>>. [in English].
3. Arbitration award. *UNILEX* <<http://www.unilex.info/principles/case/832>>. [in English]. [in English].
4. Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/856#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/856#SALES_CONTRACT)>. [in English].
5. Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/653>>. [in English].
6. Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/655#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/655#SALES_CONTRACT)>. [in English].
7. Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/660>>. [in English].
8. Arbitration Award. *UNILEX*. <[http://www.unilex.info/principles/case/2114#SALES\\_CONTRACT](http://www.unilex.info/principles/case/2114#SALES_CONTRACT)>. [in English].
9. Arbitration Award. *UNILEX*. <<http://www.unilex.info/principles/case/1149>>. [in English].
10. Arbitration rules of Switzerland. <[www.swissarbitration.org/files/837/Swiss%20Rules%202019/Web%20versions%202019/Arbitration%20Web%202019/Arbitration/SwissRules2012\\_English\\_2019.pdf](http://www.swissarbitration.org/files/837/Swiss%20Rules%202019/Web%20versions%202019/Arbitration%20Web%202019/Arbitration/SwissRules2012_English_2019.pdf)>. [in English].
11. Bonel, M. J. The UNIDROIT Principles in Practice – The Experience of the First Two Years. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/pr-exper.html>>. [in English].
12. Bout, P.X. *Trade Usages: Article 9 of the Convention on Contracts for the International Sale of Goods*. <<https://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/bout.html>>. [in English].
13. Carbonneau, T.E. (1985). Rendering Arbitral Awards with Reasons: *The Elaboration of Common Law of International Transactions Penn State Law*. <<https://pdfs.semanticscholar.org/d712/8c8831037e578fff7b965683028505cd94b6.pdf>>. [in English].
14. Cisg Case Presentation. *Pace Law School Institute of International Commercial Law*. <<http://www.cisg.law.pace.edu/cases/000321a3.html>>. [in English].
15. Dr. Arroyo, M. (2018). *Arbitration in Switzerland: The Practitioner's Guide*. <<https://books.google.co.il/books?id=uo2WDwAAQBAJ&pg=PT835&lpg=PT835&dq=berger+kellerhals+trade+usages&source=bl&ots=vkMt5IzvBU&sig=ACfU3U33HvXIdR3FctHOC4HZ9eeP6gFi9Q&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewj5kIrFzfDIAhVBCEwKHbCQASwQ6AEwAHoECAgQAQ#v=onepage&q=berger%20kellerhals%20trade%20usages&f=false>>. [in English].
16. Federal Statute on Private International law. <[https://www.swissarbitration.org/files/34/Swiss%20International%20Arbitration%20Law/IPRG\\_english.pdf](https://www.swissarbitration.org/files/34/Swiss%20International%20Arbitration%20Law/IPRG_english.pdf)>. [in English].
17. Gelinas, F. (2016). *Trade Usages and Implied Terms in the Age of Arbitration*. <[https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract\\_id=2848956](https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2848956)>. [in English].
18. Goldmann, M. (2016). *Putting your Faith in Good Faith: A Principled Strategy for Smoother Sovereign Debt Workouts*. <<https://cpb-us-w2.wpmucdn.com/campuspress.yale.edu/dist/8/1581/files/2016/10/H-Goldmann-Special-Edition-1zxbg5i.pdf>>. [in English].
19. *Italian Code of Civil Procedure*. <<https://www.jus.uio.no/lm/italy.arbitration/834.html>>. [in English].
20. Kantor, M., Nolan, M.D., Sauvant, K.P. (2011) *Reports of Overseas Private Investment Corporation Determinations* <[https://books.google.co.il/books?id=MGcxll53tFkC&pg=PA758&lpg=PA758&dq=In+law,+such+an+outcome+would+go+directly+against+the+most+elementary+principle+of+good+faith+and+for+this+reason+it+cannot+be+accepted.%22+TOPCO/Libya+Award&source=bl&ots=B6\\_fELpOQT&sig=ACfU3U0wkZOfpidebuO0zG4fmuyJINSrhA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjQuIbXv4fmAhWF6qQKHbi5CiYQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=In%20law%2C%20such%20an%20outcome%20would%20go%20directly%20against%20the%20most%20elementary%20principle%20of%20good%20faith%20and%20for%20this%20reason%20it%20cannot%20be%20accepted.%22%20TOPCO%2FLibya%20Award&f=false](https://books.google.co.il/books?id=MGcxll53tFkC&pg=PA758&lpg=PA758&dq=In+law,+such+an+outcome+would+go+directly+against+the+most+elementary+principle+of+good+faith+and+for+this+reason+it+cannot+be+accepted.%22+TOPCO/Libya+Award&source=bl&ots=B6_fELpOQT&sig=ACfU3U0wkZOfpidebuO0zG4fmuyJINSrhA&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKewjQuIbXv4fmAhWF6qQKHbi5CiYQ6AEwAHoECAoQAQ#v=onepage&q=In%20law%2C%20such%20an%20outcome%20would%20go%20directly%20against%20the%20most%20elementary%20principle%20of%20good%20faith%20and%20for%20this%20reason%20it%20cannot%20be%20accepted.%22%20TOPCO%2FLibya%20Award&f=false)>. [in English].

21. Kantor, M., Nolan, M.D., Sauvant, K.P. (2011). *Reports of Overseas Private Investment Corporation Determinations*. <[https://books.google.co.il/books?id=MGCxll53tFkC&pg=PA760&lp=PA760&dq=Sapphire+International+Petroleum+Ltd.+V.+National+Iranian+Oil+Company,+35+Int'l.+Law+Rep'ts.+136+\(1967\)&source=bl&ots=B6\\_fDPpRPY&sig=ACfU3U1CA4GP2X8nUKUWo439o1OHpl5PNQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwi25Kih4YXmAhUBwAIHHVRKD3sQ6AEwA3oECAoQAQ#v=onepage&q=Sapphire%20International%20Petroleum%20Ltd.%20V.%20National%20Iranian%20Oil%20Company%2C%2035%20Int'l.%20Law%20Rep'ts.%20136%20\(1967\)&f=false](https://books.google.co.il/books?id=MGCxll53tFkC&pg=PA760&lp=PA760&dq=Sapphire+International+Petroleum+Ltd.+V.+National+Iranian+Oil+Company,+35+Int'l.+Law+Rep'ts.+136+(1967)&source=bl&ots=B6_fDPpRPY&sig=ACfU3U1CA4GP2X8nUKUWo439o1OHpl5PNQ&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwi25Kih4YXmAhUBwAIHHVRKD3sQ6AEwA3oECAoQAQ#v=onepage&q=Sapphire%20International%20Petroleum%20Ltd.%20V.%20National%20Iranian%20Oil%20Company%2C%2035%20Int'l.%20Law%20Rep'ts.%20136%20(1967)&f=false)>. [in English].
22. Mackaay, E. (2012) *Good faith in civil law systems. A legal economic analysis*. <[https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci\\_arttext&pid=S0718-80722012000100004](https://scielo.conicyt.cl/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0718-80722012000100004)>. [in English].
23. *Resolution on Permanent sovereignty over natural resources*. <[https://www.un.org/ga/search/view\\_doc.asp?symbol=A/RES/1803\(XVII\)&Lang=E](https://www.un.org/ga/search/view_doc.asp?symbol=A/RES/1803(XVII)&Lang=E)>. [in English].
24. *Rules of international dispute resolution procedure*. <[https://www.adr.org/sites/default/files/ICDR\\_Rules.pdf](https://www.adr.org/sites/default/files/ICDR_Rules.pdf)>. [in English].
25. Schmitthoff, C.M. (1988). *Clive M. Schmitthoff's Select Essays on International Trade Law* <<https://books.google.co.il/books?id=ieD5nT0ndHcC&pg=PA455&lp=PA455&dq=Clive+M.+Schmitthoff,+International+Trade+Usages+1987&source=bl&ots=k4kzjUQXR-&sig=ACfU3U1QZEzVJTslVHKUrDxibUqyUeFcrG&hl=ru&sa=X&ved=2ahUKEwj1pbGUzuvlAhUCy6QKHc9KDo8Q6AEwBHoECAgQAQ#v=onepage&q=Clive%20M.%20Schmitthoff%2C%20International%20Trade%20Usages%201987&f=false>>. [in English].